

TESTVÉRISÉG

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA

Munkaév=megnyitó beszéd

Elmondta: K. S. fm.: tv.: az Aurora megnyitó munkáján

Megnyitó beszédet tartani nem nagy feladat. A munkát megnyitni azonban nagy és főbenjáró dolog. Súlyát érzem, felelőssége a vállaimon ül és a terhe le-nyom. A szavaknak szárnyat adni tudok, a munka kezdeti lendülete azonban, mely a jó elindulást biztosítja, nem a szavakban van. A kitartás erénye, mely még makacsságában is szép és méltó az építés nagy művészetéhez, szintén nem a szavak cifra-cirádás épületében lakik. Érzem, hogy nem megnyitó beszédet kell tartanom, hanem a munkát kell megnyitnom s ha zavarban vagyok, ez nem azért van, mintha szavakat nem találnék, hanem azért, mert a szavak, szk. szavak, kifejezések, szimbólumok nevei, főrekvések, vágyak kifejezői, a szk. társalgás hét-köznapri ruházata és a szk. ünnep komoly zengésű szomuzsikája, mind, mind itt tolakodnak körülöttem. A fülembé sugdosnak, ajánlják önmagukat és társaikat, kedvesek és kellemesek és valamennyien szebbek és erőteljesebbek, semhogy könnyedén el tudnám magamtól úzni őket...

Hiszen olyan könnyen kikerekedhetnek belőlük egy szép, jól sikerült és „igazi szabadkőművesi megnyitó beszéd”. Mintha csak erre a szerepre szülte volna őket a szkség! Az a szkség, mely a maga őskorában testetlen eszme volt és úgy hordotta méhében ezeket a szavakat, mint anya a gyermekét. Az a szkség, mely csak dadogni tudott s bizonyára nem könnyen, hanem a mindenkori teremtés mindenkori fájdalomával szülte meg a testet, amely a már meglevő lényegnek takarta. A lényeg mindig hamarabb megvan, mint a test, amelybe öltözködik. Nem kételkedem, hogy az a szabadkőműves terminológia, amely ma könnyedén jól tápláltan és uralkodóan áll szülője a szkség rendelkezésére, valamikor testetlenül is megvolt és hatott, *lényeg* volt, amely követelte, hogy testbe öltöztessék, — különben meg se születhetett volna — maga volt a szabadkőművesség.

Es akkor élt és hatott igazán, amíg csak születendőben volt. Akkor tudta, érezte igazán a szabadkőművesség, amikor a világra kellett hoznia gyermekeit, amikor a fogalmak még forróak voltak és átizzottak a szóköntösön. Aztán felcícomáztuk a szóköntöst, neveltük, tápláltuk a szavakat. És most itt vannak ők, a szavak, a terminológia. Függetlenítette magát szülőjétől, s a test maga lett a lényeg. A szó ma uralkodik, s bár tulajdonképpen köntöse volna csak a lényegnek, az eszme már nem izzik át rajta, nem sűt és nem perzsel meg minket, hanem megnyugt, vagy kedvre derít, felizgat, vagy csak gyönyörködésre készítet, miként a szép test szokott.

Testvérek ezekkel a szavakkal én munkát nyitni nem tudok. Viszont azt sem mondhatom nektek, hogy dobjunk el mindent, amit eddig a szükség önmagának megteremtett és térjünk vissza abba a dadogó korba, amelyben a lényeg összeállott és a fogalmakat meg kellett szülni a lényeg takarójául. Képtelenség volna ez és ostoba szentimentalizmus. A teremtés műve nincs befejezve még és amíg a világegyetem nagy építőmestere munkában van, munkában kell maradnunk nekünk is. Amint az ő teremtése folytonos és meg nem szünő, olyan a miénk is az embereké, a jó embereké, a szabadkőműveseké. Ez a folytonosság pedig azt jelenti, hogy visszatérés nincs, förvényszerűség és förvényszerű előrehaladás az is, ha most rájövünk, hogy mit is jelentenek: szülőiteink, a szavak fogalmakká lettek, holott csak a fogalmak takaróinak szántuk őket. Cifra ruhájuk és jól tápláltságuk miatt már nem is látjuk, hogy mit is jelentenek. Szedjük le róluk a ruhát, hadd lássuk meztelenül őket.

Lássuk, tapintsuk, érezzük őket, érezzük izzásukat, perzselésüket, amikor azt mondjuk: „testvér“! Vagy azt: bölcsesség, erő, szépség! És ezt mondjuk: „Csiszoljuk a durva követ“! s ez alatt a lelkünket értjük, önmagunkat, egyéniségünket.

Ha ezt meg tudjuk tenni, megkapjuk a munka jó elindításának lendületét.

* * *

Erre a lendületre pedig nagy szükségünk van. Nem osztom azoknak a nézetét, akik szerint munkánkat természete értelmében bénítja meg most a valóban rettenetes felfordult idők. Annak a munkának a természete, amit a szabadkőművesség végez, egyáltalában nem a nehéz időkben való visszavonulás, hanem ennek az ellenkezője. Mikor láthat a szabadkőművesség maga előtt nagyobb, szebb feladatokat, mint épen most? Mikor van rá és eszméire nagyobb szükség, mint most? Jöhetnek bármilyen idők, kavaroghat az emberiség bárhol, az Ember csak önmagát és az ön maga társadalmát építheti, vagy lerombolhatja, azért, hogy másként építsen újra.

Az emberi bölcsesség és örültség szeszélyeinek az anyaga mindig csak maga az ember lehet. A szabadkőművesség lényege viszont éppen az ember emberi megnyilatkozására való förekvés, a humanum. Nincs társadalom, mely az emberiség alapvető törvényeinek a mellőzésével, az emberi jóság igazságosság és méltányosság mellőzésével sokáig fennmaradhatna.

A humanizmus örökéletű förvény az emberiség életében.

Megvadult időkben sokkal inkább szükség van hirdetésére és érvényesítésére, mint a nyugodt fejlődés napjain.

Most megbojduult időkben élünk, tehát szükség van reánk. Elvégezni való feladat sok van és erőnk is lesz, ha a megfelelő eszközöket meg tudjuk találni. Az érzésünk az, hogy néhány évi tapogatozás után Arad keletén, a tavasszal, rábukkantak a legmegfelelőbb munkaszerszámra. Minden keleten, minden páholyoknak egy irányban kell dolgoznia. Ezt az irányt az aradi határozatok megadták s nekünk megmaradt az a kényelmes lehetőség, hogy teljesítsük az általánosan megnyilatkozott kívánságot: Hajtsuk végre az aradi határozatokat.

Minden kelet minden páholyának van azonban külön kötelessége is. Ez a kötelesség két irányú: Az egyik rész a szabadkőműves eszméknek a kívülvilágban való elhírtése és lehetőség szerinti érvényesítése. Arra nem vállalkozhatunk, hogy külön teremtünk magunknak előadói dobogókat. Az a lehetőségünk azonban meg van, hogy a magunk előadóit megszólaltassuk a már meglevő pódiumokon,

előadói asztalok mellett. Két irányból is kaptunk ilyen természetű munkára felszólítást, a feladatunk tehát csak annyi, hogy megragadjuk a kínálkozó alkalmakat.

A másik elvégzendő feladat, amely ugyancsak a páholyonkivüli szk. munkálkodás célkitűzését szolgálja, az aradi határozatok szellemében is, a páholyunktól kezdeményezett és összegyűjtött brassói könyvtár közkinccsé tétele abban az értelemben, hogy minél nagyobb tömegek férjenek hozzá, használhassák és épüljenek rajta. A könyvtár csak akkor teljesíti hivatását, ha lehetőleg minél több embernek áll a rendelkezésére. Egyébként kutba esett kincs, melyből haszna senkinek nincsen.

Feladatunk p.unk másik alkotásának, a falusi nép anyagi és szellemi gyarapodására létrehozott és eddig is szép munkát kifejtő szövetkezet további gyarapítása, fejlesztése.

Végül külső munkánkhoz tartozik helyi jótékonykodásunk eddigi megnyilatkozásának további gyakorlása, legalább az adott keretek között.

Belső munkálkodásunk javarésztét is megszabják az aradi határozatok. Ezen túl a munkánkon rendelkezésünkre álló időt lehetőleg arra használjuk fel, hogy elkészüljünk a külvilágban, a profánok közötti céltudatos és a fenti célkitűzések szerinti tevékenységre. A profán világ pódiumain tartandó fontosabb előadásokat először a szentélyi munkán tárgyaljuk meg, hogy a tt. egyetemének fel fogása és útmutatása szerint minél hasznosabban és megragadóbban érvényesüljenek eszmények a profán testvérek között.

Rendszeresíteni szeretnők aztán a minden szentélyi munka előtti 5 perces oktató munkát, hogy a durva kő csiszolása egy pillanatig is ne szüneteljen. És legfőképpen azért, hogy ezidei munkaévünk munkálkodásának alap gondolata mindig ott legyen, ösztökéljen, biztasson ha kell perzseljen is: lássuk, érezzük, tapintsuk a szabaddóműves szók lényegét, s ha azt mondjuk: testvér, érezzük is a szókönfősön átízó lényegét, úgy, mint azok érezték egykoron, akik a szót maguknak megtalálták és kiválasztották s ha azt mondjuk: Erő, Szépség, Bölcsesség: akkor érezzük, hogy van bennünk erő, hogy szép az, amire ezt az erőt használjuk, s a bölcsesség nem megkapó szó, hanem tényleges kormányzó erő...

* * *

M. K. marosvásárhelyi tv.-ünk írta ezeket a sorokat egy közelebről megjelent cikkében: „Mennyi rozsdá a lelkeken és mekkora szegénység bátor humanistákban! A fényeslelkű önzetlenekben, akiket gunyolni szokás máma jobbról és balról, de én leírom ide, hogy én föbbre becsülök — éppen ma — egy humanistát egy egész fasiszta, vagy bolsevista tábornál:”

Testvérek! Ha M. K. nem tartoznék a testvéri láncba, akkor is úgy érezném, hogy rólunk és nekünk írta ezeket a keményveretű sorokat. Valóban elérkezett az ideje annak, hogy helyzetünket és szerepünket tisztázzuk, feladatunkat felismerjük. Ma már nem mondhatjuk azt, hogy a világháboruban meggyőfört emberi szellemiség sűrű forgatagában élünk, még mindig. A zűrzavar szünőben van, a világrámlatok tisztázódtak: kemény és embertelen parancsuralmi rendszerek kerültek uralomra a két ellentétes társadalomszemléleti ponton, s hovatovább az derül ki, hogy ez a két türelmetlen, kemény és könyörtelen világszemlélet az, mely kapzsi kezei közé kaparinítja az emberiség szellemtörténeti fejlődésének a gyepőit. Az a pont, ahol a jobb és baloldali szellemáramlatok találkoztak, gyakorlatilag érvényesült világszemléleti tétel lett már szinte egész Európában, s nem kell már Németországba vagy a szovjetekhez mennünk kirívó és megdöbbentő

megnyilakozásaiért, megtaláljuk őket itthon is, magunk között is, a magunk fáj-
dalmái és megdöbbenései árán is.

Elérkezett az idő, testvérek, hogy a régi értelemben vett humanizmus el-
petyhüdt vérereit új tartalommal tegyük lüktetővé. Örök reményünk, a humanum,
ime oly helyzetbe jutott, hogy szembefeszülő erővé válhatik s ezzel a fejlődés
örök törvénye szerint új diadalútra indulhat, mint a mai szellemiség tételének ter-
mészetesen kínálkozó ellentétele. Az emberi méltóság megtagadásának és sárba-
tiprásának idején, a megértő jóság száműzetésének, a bölcs és messzefekintő tü-
relem kicsufolásának az idején a humanum érzése, a humanizmus szellemisége
az, amelynek természetzerűleg kell feltámadnia, hogy fészket verjen az emberiség
lelkében, s a hullámvás törvényszerűsége szerint az ember szellemförténeti fejlődé-
sének új hullámcsúcsa legyen.

A humanizmus őrzője, letéteményese a szabadkőművesség. M. K. tv.: „ünk-
ben az idők felismerésének nagy szava szólalt meg, amikor leszegedte, hogy ma,
épen ma többre becsül egy humanistát, mint egy egész fasiszta, vagy bolsevista
tábor. Ez a mondat világosan, félre nem érthetően adja meg munkálkodásunk
irányát: szólaljon meg bennünk s azután rajtunk keresztül minden kínálkozó al-
kalommal az a humanitás, amelynek új tartalmát eléggé megadják az ember szent-
sége és méltósága ellen irányuló ádáz támadások. Igaz, munkánk nehéz, mert
ahhoz, hogy saját házunk előtt söpörjünk, gyenge a mi erőnk. Reméljük azonban,
hogy a felismerés nem várát magára más anyanyelvű tt-inknél sem sokáig. Jönni
fognak ők is, hogy kötelességszerűen elindítsuk utjára azt az új szellemiséget,
melynek alapítóje a humanum lesz. Ez a szép feladat a mienk, a szabadkőmű-
ves testvéri lánc és örök szegényünk maradna, ha kitérnék előre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A magyar állam nemzetiségi viszonyai 1867-1918-ig

„Argus” tv.: előadása az „Unio” április 28. munkáján

III-ik, befejező rész.

Középfokú iskolák voltak: 4 főgimnázium és egy algimnázium, 6 polgári
iskola, 8 tanítóképző, 4 ipariskola, 2 bábaképző és 7 theologia. Mindenikben ro-
mán volt a tanítási nyelv, kivéve a belényesi főgimnázium felső tagozatát. Itt a
román nyelv és vallás kivételével 1888-tól kezdve minden tárgyat magyarul kellett
tanítani, büntetésül azért, mert ez év június 2-án az iskolára kifütyölt magyar zászlót
az intézet növendékei letépték és a csatornába dobták. Az összes gimnáziumok
államsegélyt kaptak, az 1913–14 iskolai évben az 5 gimnázium tanárai összesen
424.860 koronát kaptak ezen a címen. Ezáltal az iskolák autonómiája semmiben
sem csorbított meg, amint azt a román forrásból láthatjuk. A brassói „Andrei
Șaguna” liceum 1925-ben megjelent jubileumi értesítőjének XCIV. lapján a kö-
vetkezőket olvashatjuk: . . . „A román tanárok megsem voltak megelégedve vala-
mivel: hogy a hasonlófokú állami iskolánál működő magyar kartársaik ugyanazon
képesítés mellett jobban voltak fizetve és kevesebb órájuk volt. . . . Azonban gr.
Apponyi közoktatásügyi miniszter 1906-ban segítette a helyzetet azzal, hogy meg-

szüntette részben a sérelmes okokat. Egy miniszteri rendelettel megállapította, hogy az összes középiskolát fenntartó egyházi főhatóságok minden feltétel nélkül és az iskolák autonomiájának legcsekélyebb sérelme nélkül kérhetik tanáraik fizetésének kiegészítését oly módon, hogy ezek is oly mértékben legyenek fizetve, mint a hasonlófoku állami iskolák tanárai, akik fizetési osztályokba és fokozatokba voltak beosztva . . .“

A theológiák szintén államsegélyt élveztek, pedig a magyar nyelvet még mint tantárgyat sem tanították. Tanítási nyelv, a szamosújvári g. kath. szeminárium kivételével, román volt az összes theológiákon; a végzett növendékek állami ösztöndíjakkal külföldre is mehettek, mint pl. O. Ghibu, I. Enescu, Gh. Tulbure etc. Az állammal való viszonyt elsősorban az ellenőrzés határozta meg. Az állami szervek ellenőrzése mindenkor az illető egyházi főhatóság tudtával és jelenlétében történt. Rendelkező joguk nem volt, az ellenőrző látogatás végeztével észrevételeiket közölték a tantestülettel, melynek esetleges védekezését meghallgatták. A látogatásról az iskola nyelvén jegyzőkönyvet készítettek, melynek egyik példánya a miniszteriumba terjesztetett fel. Ha a miniszter valami kifogást talált benne, kérdést intézett az iránt, de nem az iskolához, hanem az illető iskolafenntartó hatósághoz. Az autonom román felekezeti iskolák vizsgálatain az elnöklés joga az egyházi főhatóságot, vagy annak képviselőjét illette meg, az állam képviselője csak jelen lehetett a vizsgálatokon, de semmiféle rendelkezési joga nem volt.

A magyar állam az önkormányzat és anyagi támogatás terén ugyanazon jogokat biztosította az összes felekezeti, tehát a román felekezeti iskoláknak is, mint a magyaroknak. Sem az államsegély, sem az önkormányzat, sem a tanszemélyzet helyzete szempontjából, faj vagy felekezeti elfogultság nem tett különbséget, ami ez előadás elején említett román forrásmunkákból bárki által megállapítható. Hogy milyen volt pl. a román iskolák szabadsága és a tanerők helyzete, arra nézve csak a következő dolgokat említem:

Minden román iskolában, bármilyen iskolai egyesület alakulhatott a tanulók között anélkül, hogy a miniszter ebbe beleszólhatott volna. Az önképzőkör, cserkész, különböző sport alakulatok szabadon működhettek. *A román felekezeti iskolák tanítói, tanárai ugyanolyan fizetés-kiegészítést kaptak, mint a magyar felekezeti tanerők. Tagjai lehettek az állami nyugdíjintézetnek, vasuti féljegyet kaptak, önkéntességi jogot élveztek, mindenben hasonlóan az állami szolgálatban lévő magyar kartársakkal. A román tannyelvű, nyilvánosjogu felekezeti iskolába bármilyen vallásu, bármilyen származásu, bármilyen anyanyelvű és nevű hazai és külföldi illetőségű tanuló beiratkozhatott és tanulhatott minden állami engedély nélkül. A rendes tanítói és tanári oklevelekkel rendelkező tanerők alkalmazásához semmiféle állami, vagy miniszteri engedélyre sem előzetesen, sem utólagosan nem volt szükség. A román felekezeti iskolákban annyian jelentkezhettek és állhattak magánvizsgára, ahányan akartak, vallás, nyelv, származás és névre való tekintet nélkül. Minden román iskola levelezése épen úgy bélyegmentes volt, mint a magyaré.*

A román felekezeti iskolákban a román volt a tanítás nyelve ugy az elemi, mint a közép és felső iskolákban. Az elemi és középiskolákban, a magyar nyelvet kötelezően kellett tanítani, a theológiákon nem. *Az elemi iskolákban, akár államsegélyesek voltak, akár nem, csak a magyar nyelvet kellett magyarul tanítani.* Ennek keretében felvettek olyan részeket, melyek olvasmányok formájában történeti alkotmánytani és földrajzi ismereteket adtak, de ez utóbbi tárgyak tanítása kizárólag románul folyt. A középiskolákban csak a magyar nyelv és irodalom tanított magyarul.

Az elmondottak alapján a magyar állam nemzetiségi kulturpolitikájáról megállapíthatjuk a következőket: ez a politika nem volt sem következetes, sem folytatólagos. Ugyyszólván mindig változott: a miniszterek személye szerint. Nem volt előtte egy előre kitűzött cél, melyhez mindig ragaszkodják. Az az állítás, hogy eleitől kezdve kitűzött célja volt az iskolák útján való magyarosítás, egyáltalán nem felel meg a valóságnak, amint az még a román forrásokból is kétségtelenül kiderül. 1867—1891-ig az állami iskolák száma olyan kevés, hogy azokban magyarosítási munkát végezni neveltséges lett volna az ezernyi felekezeti iskolával szemben. Ellenben tény az, hogy 1891-től kezdve, különösen az Apponyi törvényekben határozott rendelkezések vannak arra, hogy az állami és felekezeti iskolák összes növendékeit rákényszerítsék a magyar nyelv tanulására. Az is igaz, hogy az állami iskolák tanítás nyelve 98%-ban magyar volt. Itt már kétségtelenül megállapíthatunk egy magyarosítási kísérletet, mely abban nyilvánult, hogy minden növendéknek tudnia kellett magyarul. A magyar kulturpolitika bizonyára azt az illúziót kergette, hogyha valaki jól beszél magyarul, az már jó magyar is. Ez már az állami iskolák kevés száma miatt is neveltséges álláspont volt, hiszen pl. még 1912-ben is az egész országban csak 3051 állami iskola volt, szemben a 13584 nem állami iskolával. Erdélyben 1918-ban 5347 elemi iskolából csak 1497 volt állami iskola, az egésznek 28%-a, míg a 3343 felekezeti iskola közül 2296 román tannyelvű volt, azaz 67 százalék, ami tehát a román vidékeket jobban ellátta kulturával, mint ugyanebben az időben a Regátban.

Másodsorban tehát meg kell állapítani, hogy a román felekezeti iskolák tan szabadsága, fejlődési lehetősége az államsegéllyel és különböző, a többi felekezeti iskoláknak járó kedvezményekkel (vasuti féljegy, nyugdíj, portómentesség) meglehetősen biztosítva volt. Az iskolák önkormányzata pedig annyira biztosított, hogy az a mai viszonyok között szinte elképzelhetetlen. De az idézett román forrásokból bárki megállapíthatja ezt egy kis objektivitással és a felekezeti iskolák mai helyzetével való összehasonlítás által.

Voltak tehát e kulturpolitikának jó és rossz oldalai, előnyei és hibái egyformán. E hibákat azonban nemcsak a nemzetiségi képviselők, hanem nagyon sokszor maguk a magyarok megállapították és elítélték. Így pl. Mocsáry Lajos és később a Huszadik Század munkatársai, különösen Jászai Oszkár, akinek a Tribuna c. román lap 1912-ben nyílt levélben mondott köszönetet. De végeredményben a magyar kulturpolitika nem mondható olyan sovínisztának, mint amilyennek híresztelik. A hibáért pedig megbűnhődött. Ujra bebizonyult az ő esetében is, hogy sem nyelvet, sem érzést erőszakolni nem lehet. Aki ezt csinálja, veszedelmes játékot üz. Mindnyájunk kötelessége, hogy hasonló erőszakolástól úgy nyelvi, mint kulturális téren óvjuk az államhatalmat, nehogy újabb gyűlöletet és meg nem értést idézzon elő a régi hibák megismétlődése által.

A XVIII. század magyar szabadkőművessége

Írta: dr. J. E. tv.

(Folytatás.)

Jellemző ránézve az a levél, amelyet 1792. tavaszán bécsi utja és megjutalmaztatása után írt „A legnagyobb uralkodó az én támaszom és az emberiség atyja kimult . . . A jövő uralkodónak szüksége van férfiakra. Magam és testvéreim életünkkel és vérünkkel ajánlkozunk szolgálatára. Csak egy intés kell, az eget és a földet mozgásba hozom érte“. Martinovicshoz hasonlóan ő is a titkos társaságok és így elsősorban az illuminátusok működését figyeli, de sokkal kevesebb eredménnyel, mint barátja, bár a pénz és összeköttetés utáni mohóság nála sem kisebb. Talán az érdekközösség, talán a belső meggyőződés, vagy a bosszuvágy voltak azok a döntő motívumok, amelyek a két ember berátságát tartossá tették és ugyanazon utakra indították el. Irodalmi munkásságuk is közös célokat követ. Martinovics „Oratio ad Procerese“ korán felhívta a rendőrség figyelmét és lázító elvei arra indítják az uralkodót, hogy a szerző megállapítása végett a legszélesebb nyomozást indítsa meg. A nyomozás hosszan tartott, de eredménytelenül végződött, Sem Martinovics, sem a fordító Lackovics nevei nem tudódtak akkor ki.

Az 1793-as év döntő jelentőségű ugy Martinovics, mint Lackovics életében. Egyéni kiábrándultságukat csak növelte az a bizonytalanság, amelyet az uralkodó osztályok körében Európa szerte a francia forradalom eszméi okoztak. Páris példája ott állott minden elnyomott nép előtt és tudatosan, vagy öntudatlan minden fölszabadulni vágyó a francia példát szerette volna követni. Hogy milyen lelki változásokon mentek át az anyagi számitásaikban csalódott és önértékükben megaláztott Martinovics és Lackovics, azt csak sejtjük, de pontosan nem tudjuk. Fennmaradt leveleik csupán a változás eredményéről tudósítanak, az okok és az átalakulás gyors folyamata sajnos ismeretlen és csupán feltevésekkel magyarázható. Fraknoi szerint a „csalódásukban és megaláztatásokban termékeny tevékenységük közepett Martinovics és Lackovics lelkében az erőteljesen kifejlődött, de erőszakosan elnyomott önérték nem egyszer föllángolt megszegyenítő sorsuk ellen és felébredt bennük a vágy, hogy bosszút álljanak azokon, kiket ezért okoztak, nemcsak írott és nyomtatott, szóval, hanem tettekkel, melyek saját eszményeiket megvalósítva az ellenségeiknek hatalmat és jólétet biztosító állami intézményeket megsemmisíthetnék. E bosszuvágy kielégítésének reményét tartja ébren Martinovics Lackovicsban a neki írt, márföntebb idézett leveleiben, melyek szerinte a „királyt és ügyes udvaroncain“ meg fogják leckéztetni, őket pedig diadalra fogják juttatni“. Azzal biztatja, hogy ő meg fogja szabadítani és elősegíti bosszuja kitöltésében, mert akkor, amikor ellenségei már a halálos csapást készülnek majd Lackovicsra mérni, akkor fog reájuk lesújtani a villám, mely örökre elhallgattatja őket“. (Fraknoi fent idézett könyve 91. o.)

Martinovics elhatározta tehát, hogy összeesküvést sző a királyi család ellen a magyar köztársaság érdekében. Mi Martinovics célja a titkos társaságok megszervezésével? Mit remélt elérni és hogyan gondolta el a francia forradalom eszméi szerint átalakítandó „új Magyarországot?“ Kérdések, amikre Martinovics művei ha nem is minden részletében, de nagy körvonalaiban elég határozott és ellenmondást nem tűrő választ adnak.

Martinovics és társai mindenekelőtt francia mintára Magyarországot köztársaságga óhajtották átalakítani. A nemesi társadalom kiváltságainak eltörlésével a

„polgári“ világ szabadabb és nagyobb lehetőségeket nyújtó életformáit vélték megvalósíthatni. Forradalmi taktikájuk azonban nem nyugodott éppolyan „bizonytalan“ elképzeléseken, aminőket a múlt század förténészei nekik tulajdonítottak. Helyesen ismerték fel az akkori Magyarország erőviszonyait. Jól tudták, hogy a nemesség hatalma nálunk sokkal nagyobb semmint azt, a még kisszámú polgárság és a rabszolga sorsban élő és szervezetlen parasztság ereje ellen tudná súlyozni. Éppen ezért a nemesség belső ellentéteit kutatták és a dialektikus felismerés rávezette őket az adott viszonyok legerősebb létező csoportjának a szegény nemességnek harcra állításához. Viszont a politikai és gazdasági viszonyokkal elégtelen szegény nemesség ragaszkodott még előjogainak egy részéhez, a forradalom ügyének éppen ezért nem volt könnyen megnyerhető. Ezek számára külön társaságot szervezett Martinovics azzal a fikos céllal, hogy abból az egyesületből, amelyet csupán az igazi forradalmárok „előiskolájának“ szánt az átmenet könnyű lesz majd.

Igy jöttek létre rövid idő alatt a „szabadság és egyenlőség“ és a „reformátorok társaságai.“ Mindkettőnek az élén Martinovics tevékenykedett, de alvezérei a szervezés munkájában nem maradtak semmiben sem mögötte. A forradalmárok Magyarországot autonóm tartományokra óhajtották felosztani, amiket csak fág szövetségi kötelék tartott volna össze. Ilyen tartományoknak szánták Magyarországot, azután Horvátországot, Szlavoniát és Dalmáciát Illiria néven, a felvidéki tót megyékből Szlavonica néven szintén külön autonóm tartományt akartak kialakítani és végül Erdély és Bánság egy részéből Valahica néven román tartományt létesítést vélték elérhető.

Terveiket a franciák előnyomulása látszott elősegíteni. Az ő révükön bátran remélhették, hogy a „világ minden részeiben, a Themse és a Duna, a Ganges és a Missisipi partjain a szolgátság bilincseinek szétzúzása“ könnyen fog menni. (Fraknói 93-ik oldal.) Minden számításukat tehát a francia fegyverek biztosra vett győzelmére építették. Ezért mintegy önmagukat biztatva így írnak: „Senki se féljen, mert a zarnokok és a papok tehetetlenek, ha a nép nem tart velük. Minden nép, mely szabad akar lenni és összetart, szabad lesz...“

„A szabadság és egyenlőség“ katekizmusa, amelyet maga Martinovics fogalmazott francia nyelven már tisztán körvonalazza a „fölkelés“ célját, lehetőségeit és eszközeit. Műven nem nehéz felismerni Ronsseau szellemének hatását. A „magyar polgári társaság“ létrehozásának gondolata nem más mint a „déclaration des droits de l'homme“ magyar talajba ültetése. Ugyesen megirt pontjai nemcsak elméleti, de gyakorlati forradalmi programot is adnak. A „rabszolgáknak“ joguk és „kötelességük“ a lázadás, mert a felkelés Martinovics szerint a „szabadság kezdete“. „Fegyverre polgárok! — írja — Esküdjünk meg, hogy vagy meghalunk, vagy szabadon élünk.“

Ugyanilyen eszméket tartalmazott a „reformátorok társaságának“ latin katekizmusa is. Ma különösen érdekes ez a néhol felületes, de legtöbb helyt találó és eleven szellemű harciirat. A Dunai konföderáció és a nemzeti-polgári középeurópai Svájc gondolata először áll előttünk komoly és céltudatosan kiterített formában.

Mindkét káté harci éle a főpapság és a főnemesség ellen irányult és minden antifeudalista erő összefogását célozta.

Martinovics biztosítására csakhamar megindul a taggyűjtés, de az „aligazgatók“ tevékenysége és óvatossága ellenére a bécsi rendőrség csakhamar tudomást szerez az összeesküvésről és a mit sem sejtő lázadók sorsa immár meg van pecsételve. Egyelőre azonban Pesten és az ország nagyobb városaiban szabadon mozognak Martinovicsék és sikerül rövid idő alatt közel 100 tagot toborozniok.

Kikből állottak az összeesküvők? Martinovics és Lackovics szerepét láttuk már. Mindketten „közös“ érdekek leple alatt készítik elő a forradalmat. Mi sem természetesebb, hogy a hiveket elsősorban páholybeli „testvéreik“ közül választják ki.

Legértékesebb tagja és az egész összeesküvés legeszményibb alakja a szintén szabadkőműves Hajnóczy. Hajnóczy József sokáig állott Széchenyi Ferencz szolgálatában és miközben a dunántuli levéltárakban nemzete mulját tanulmányozta és kora egyik legnagyobb tudású magyar történeiszévé képezte ki magát nem feledkezett meg a jelen problémáiról sem. A fényes főri kastélyok gazdag történelmi multja mellett észrevette a jobbágyság hallatlan nyomorát és a „lázadó szegénység“ láttán elhatározza, hogy megírja a magyar jobbágyság történetét. A munkán éveken át dolgozott és az elkobzott hatalmas kézirat, mely a legjobb magyar jobbágy-történet még ma is kiadatlanul hever a Nemzeti Múzeum könyvtárában.

Hajnóczy a legfisztabb és a legnemesebb lelkü emberek egyike. Önzetlenségét, szándékainak őszinte és nemes voltát még az ellenségei is elismerték róla. Hajnóczy Horvátországban lép a szabadkőművesek sorába, de ez irányu működéséről nagyon keveset tudunk. Draskovich hive lévén, „mesterének“ nemes egyénisége erősen hatott rá. Mint a horvátországi páholyok tagja ismeri és jóban van az ugyancsak szabadkőműves dunántuli íróval Kazinczy jóbarátjával: Pázmándi Horváth Endrével. Életpályája változatos és eseményekben rendkívül gazdag. Hosszas bolyongás után végül Pesten telepedett le és elnyeri az udvari kamara titkárságát Kazinczyval szemben, aki ugyancsak pályázott erre a jól jövedelmező állásra. Kazinczy, amidőn a kinevezésről értesült, kijelentette, hogy „méltóbbat“ Hajnóczynál erre az állásra a király nem is találhatott volna. Később pedig öregkorában a Szirmay Antal könyvéhez írt jegyzetében a legnagyobb elismeréssel ír róla. „Én Hajnóczyt igen jól ismertem, legszorosabb barátom számában állott. Egy kis termetű, tömött husu, nem épen hasas, piros kisképü, derekasan ősz emberke, szava éles volt és harsogott. *Láng volt a lelke, a francia revolútióban élt testestől-lelkéstől* s abban élt volna, ha nem egy aszódi lutheranus papocskának volt volna a fia.“ Majd így folytatja: „Hajnóczy a cynizmusig vitte a maga franciaságát, foltozott ruhában affektált járni s gyönyörködött abban, hogy a bársonybajárók általa megaláztatnak“.

Hajnóczy csakhamar az összeesküvők leglelkesebbike lesz és nem törődik semmi kockázattal. Ő, Lackovics és Szentmarjai Martinovics legbensőbb munkatársai, a titkos társaságnak kiszemelt igazgatói.

Hajnóczy érdeme, hogy a Martinovics összeesküvés nemes szándékát saját egyéniségének tisztaságával igazolta s bár nem ő a titkos társaság feje, mégis neve, személyisége, tudása őt teszik a láthatatlan, de igazi vezéré. Ő hozza be a titkos társaság tagjai sorába két író társát: Verseghy Ferenczet és Szentjóni Szabó Lászlót is. Verseghy szabadkőműves volt, Szentjóni Szabó Lászlóról ugyanezt nem állapíthatjuk hasonló határozottságról meg, de írásait és gondolkodását ismerve bátran feltehetjük, hogy ő is a szabadkőműves szövetség „láncserebébe“ tartozott.

Közben Martinovics tovább szövi terveit, de a gyakorlati megvalósítás érdekében vajmi keveset tesz. Pesten és Bécsben többször elszólta magát, sőt a magyar „köztársaság“ közeli „megvalósulásáról“ nő ismerőseinek is elhencegett. Mi sem természetesebb tehát, hogy kijelentései csakhamar a bécsi titkos rendőrség tudomására jutottak és a kör egyre inkább kezdett bezárulni körülötte.

Bécsi tartzkodása alatt próbálta Bacsányi Jánost, az akkoriban forradalmi

érzelmeiről és francia barátságáról széles körben ismert fiatal költőt is az összeesküvésbe bevonni. Bacsányi már-már hajlandó volt tevékeny részt vállalni a munkában, de erre már nem került sor.

Ugyancsak Bécsben ismertette meg Sigrayval Martinovics az összeesküvés tervét és sikerült vele az „igazgatói“ állást is elfogadtatni.

Közben a bécsi rendőrség Degen könyvtáránál mindenről értesül. Megtudja azt is, hogy Martinovics felforgató műveit a pesti szabadkőműves páholyokban terjesztik. Természetesen úgy Degen mint a főbbi agent-provocatour erősen túlozza Martinovics mozgalmanak jelentőségét, ami oda vezet, hogy a rendőrség félve a mozgalom gyors terjedésétől, annak gyors és rögtöni elfojtását határozza el. Julius 23-án éjjel elfogtatja Martinovicsot, de pesti társait egyelőre nem bántja. Martinovicsot elfogása erősen meglepi, gyáván viselkedik és valamásával olyanokra is rátereli a rendőrség figyelmét, akikről annak mindeddig nem volt tudomása.

A lefogások híre nagy megdöbbenést keltett mindenütt és mindkét ország igazgatóit érdeklődéssel várta a következményeket. Közben a kihallgatások szakadatlanul folytak és Martinovics, hogy sorsán enyhítsen, barátaira igyekszik a felelőség egy részét háritani.

Vallomása nyomán lefogják a többi összeesküvőket is és mindazokat, akikről fel volt tehető, hogy Martinovics politikai elgondolásaival rokonszenveztek.

Martinovics maga irt levelet a négy igazgatónak, kijelentve bennük, hogy mindent bevalloft. Ezzel a levéllel fogták el Hajnóczyt, Sigrayt, Lackovicsot és Szentmarjait is augusztus 16-án éjjel.

Az új lefogások még jobban megdöbbenetik az ország közvéleményét, amelyik nem lát tisztán az összeesküvés ügyében. A megyék tiltakoznak az ellen, hogy a vádlottakat Bécsbe vitték és felettük ott akarnak itélkezni. Követelik hazahozásukat és hazai bíróság elé való állításukat. A kérésnek az uralkodó ház eleget is tett, mert hiszen olyan mindegy, hogy a „haza és a király“ ellen lázadókat Bécsben, vagy Pesten költik fel. A per lefolytatását Németh János veszi át, akinek bírói sadizmusa még az uralkodó rétegek nagy részét is felháborította.

A hosszas per folyamán Martinovics mindent elkövet, hogy kiszabaduljon. Ragyogó tudását, ravaszságát, éles dialektikáját mind igénybe vette, hogy saját fejét a közelgő halál elől megmentse.

De mindez hiábavaló.

A végzet óriás lépésekkel közeledett feléje és a feltartózatlan halál ott lebegett nemcsak Martinovics, de összeesküvő társai felett is.

Kazinczy, Bacsányi, Verseghy, Szentjóni és Hajnóczy, mindannyian az élet és halál mesgyéjén jártak, de a rettenés ránehezedett a még le fogottak és az ország nagy többségének lelkére is.

Megindul a nagy pör, amelyben elnyomók és elnyomottak állanak egymással szemben. A per folyamán gyakran kerül szóba a szabadkőművesség és a páholyok is, mint az összeesküvők találkozó helye és toborzási alkalma. Hiába minden védekezés. A gyáva épúgy a halál árnyékában jár mint a bátor, aki halálát érezve mit sem tagad és felemelt fejjel néz szembe bírásaival.

Az ítélet nem lehetett kétséges. Az uralkodó ház és a kiváltságos osztályok a forradalomtól való félelmükben nem rettentek vissza a legvéresebb „példaadástól“ sem. Hét védlottat ítéltek halálra, kettő öngyilkosságot követett el, a többieket pedig börtönbe juttatta „kégyelemből“ a királyi bíróság.

„A kivégzés napján a magyar főváros helyőrségeit megerősítették, készenlétbe helyezték az ágyukat, a katonákat éles töltséssel látták el s a börtönépülettől a bécsi

kapun keresztül a veszthelyül kijelölt generális kaszáló-rétig katonai sorfalat állítottak fel". (Fraknói 210-ik oldal.)

Martinovics a kivégzésnél is gyáván viselkedett, de társai annál bátrabban és férfiasabban néztek a halállal szembe.

A Martinovics-összeesküvés vérbefojtásával egyelőre „helyreállott a rend” Magyarországon. Azok, akik a francia forradalom további sorsával rokonszenveztek nem merték többé szavukat hallatni és még kevésbé mertek szervezkedni. Egyedüli reménységük a franciák győzelme volt. A forradalom európai sikere azonban elmaradt. A „francia gondolkodás” átfőrt ugyan a határokon és Európa legjobb szellemeit hódította meg, de a reakció erősebbnek bizonyult az új és régi világ harcában és a kiváltságos osztályoknak sikerült továbbra is kiméletlen osztályuralmukat fenntartani.

A Martinovics összeesküvés elfojtása után az uralkodó ház szükségesnek látta a „kevésbé veszélyes” szabadgondolkodó főrekvések elnyomását is. Mi sem természetesebb, hogy e téren elsősorban a szabadkőművesség jött számításba, mint amelyik már a Martinovics összeesküvésben erősen hitelét veszítette a hatalom letéteményesei előtt. Bár a pesti nagymester maga tett jelentést az összeesküvés előkészületeiről és a „lázádokkal” minden közösséget megtagadott, mégis letagadhatatlan tényként állott mindenki előtt az, hogy az összeesküvők néhány kivétellel mind a szövetség tagjai voltak. Hiába való volt tehát minden kérés, tiltakozás és személyes közbenjárás az uralkodó tervén nem volt hajlandó változtatni. És hogy a szövetség a közvélemény előtt „erkölcsi tekintélyét” megarthassa még mielőtt a betiltó végzés létrejött volna, „önként” beszüntette működését.

Az összeesküvés elfojtása után még sokáig foglalkoztatta úgy Magyarországon, mint Ausztriában a közvéleményt Martinovicsék viszonya a szabadkőművességhez. Egykori feljegyzésekből tudjuk, hogy a kortársak képzelő ereje e téren is sok olyan legendát alkotott, amit csak jó későre tudott a tudományos kutatás megcáfolni. A Martinovics pör aktáiba csupán a világháború befejeztével nyelheftett a magyar tudományos világ betekintést és csak Fraknói kutatásai nyomán kezdjük ismerni az összeesküvők és a szabadkőművesek legenda és fantazia mentes viszonyát. Sajnos az egykori páholyok iratai nagy részt elvesztek és így teljes pontossággal a szövetség szerepét sem lehet tisztázni. Mint érdekességet azonban megemlíthetjük, hogy az összeesküvők az egymás felismerésére szolgáló titkos jelek nagy részét a szabadkőműves szimbolumok nagy tárházából vették. Így pl. belépéskor az ajtón az összeesküvőknek három egyenlő kopogást kellett hallatniuk és az írásbeli titkos jelek is a kereszt és háromszög különböző összetételei voltak.

Az összeesküvésről írt visszaemlékezések szabadkőműves vonatkozásaiból hadd említsék fel kettőt, mint a támadók és védők jellegzetes alkotásait. Szirmay Antal írta az egyiket közel két évtizeddel az összeesküvés után. A másikat Kazinczy Ferenc, aki Szirmay nyomtatásban is megjelent könyvére tesz megjegyzéseket és próbál az „igazságra” rámutatni.

Szirmay szerint: „sokban elősegítette ezen összeesküvést, vagyis inkább foganatára alkalmat nyújtott az ugynevezett „szabadkőművesek” sectája, mely dicső Mária Terézia uralkodása alatt az osztrák tartományokban titkosan keletkezett és terjedt, később pedig II. József császár által nemcsak tűrve, de sőt pártfogolva is lett. Ezen kötelékbe lépni többször csábitattunk mi is nagyszerű ajánlatok előterjesztése által, de mi lelkiismereti dolognak tartottuk az abba való lépést azért, mivel mindannyiukat mint a keresztény vallás megvetőit ismertük és azért mivel a belépéssel kapcsolatban eskütel előtt, sem szabályaikat, sem céljukat felfedezni nem

akarták, a mi nekünk nevelésesnek és feltűnőnek tetszett“ „És így a szabadkőműveseknek szabályait nem ismerve, csak annyit állíthatunk felőlük, hogy ők sok tekintetben támpontul és alkalmul szolgáltak a Jakobinusok összeesküvésének, midőn titkos összejöveteleiket ezekkel a Jakobinusokkal közösen megtartani, esküjök által lekötve, meg sem tagadhatták és így ott a legveszedelmesebb dolgok fátgyása is lehetővé lett, amint az események maguk mutatták.*“

Szirmay soraira Kazinczy a következő megjegyzéseket tette: „Szirmay a szabadkőművesekre tolja ezt a tettet s azok ellen harcolgat. Mit ért hozzá, látjuk s érette szánjuk. Itt legalább nem hamiskodva, nem lelkiismerete ellen szól. A kőművesek társasága semmit sem veszített benne, hogy Szirmay belépettetni nem kívánt, valaki ezt az urat ismeri, bizonyosan ellenzette volna felvételét. Ez a virtussal fényeskedő társaság azzal ártott magának, hogy a félig jókat is felvette azon remény alatt, hogy a jók között ők is jókká válnak s így a világosság fiai a setétség fiaival összekeveredvén, megfertőztettek. Jézusnak fizenkét tanítványa volt s egy ördög vala csak a fizenkettő között. Én azt hiszem és vallom, hogy még egy társaság sem tett annyi jót; az emberiséget nem nemesítette úgy, mint ez. Ezekre illet a: Vos estis, sal terrae.**“

Szirmay és Kazinczy egymást cáfoló vallomásai hű tükrei az akkori magyar társadalom ellentétes megítéléseinek. De bármí legyen a további történeti kutatások eredménye, a szabadkőművesség szerepe a Martinovics összeesküvésben ma már letagadhatatlan. Ugy az összcsekküvés, mint a század szabadkőművessége közös gyökerekből táplálkoztak. Mindkettő a század:ég forradalmi optimizmusából indult ki és rendületlenül hitt az ember „felszabadításának“ lehetőségében.

Mindkettő a „szabadság“ megvalósítására vágyott, de amíg az egyik eszméáramlat csupán általánosságokban mozgott, addig a másik elsősorban az elérhető és megvalósítható földi igazság uralomra juttatását tűzte ki célul. És így ellentéteik dacára sok tekintetben közös uton haladtak és bukásuk is egyszerre történt, önerejükön, akaratukon és részben idealizmusokon kívül eső okokból.

A hosszú ideig elbukott „szabadság“ gondolat azonban titokban tovább élt és az elnyomottaknak elnyomóik elleni küzdelmében mintegy szimbólumává vált az a szabadságfa, amelyik rajzolójának Szolárscsik Sándornak életébe került és amelyikre nagy betűkkel volt felírva a levágott fatörzs mellé a halál előtt állók hitvallása és üzenete „Szebben hajt ki majd a törzsből,,.

* L. Szirmay-Kazinczy. Az első magyar köztársasági forradalom. Bpest. 1918. 9—12-ik old

**) Ti vagytok a föld sója.

Az aradi Erdei Iskola első esztendeje

A fejlődésben levő gyermekek jelentékeny részét, első sorban a városi proletár gyermekeket, a szociális nyomor és ezzel összefüggésben kifejlődött s átörökölt szervezeti adottságok, (vérszegénység, tuberkulózisra való hajlamosság stb.) a testi s lelki elsatnyulás és a korai halál veszedelme fenyegeti.

Ebből a felismerésből fakadt 30 évvel ezelőtt a nyugati államokban a szabadlevegős iskola=mozgalom, mely a gyermekvédelem homlokterébe került, s melynek nyomán főként társadalmi uton Németországban, Belgiumban, Franciaországban számtalan erdei iskola létesült, a szabad természetben való tanulás lehetőségét, s az egészséges fejlődés feltételeit nyújtva sok ezer gyermek számára.

Az erdei iskola célja a betegségekre hajlamos, a szociális gyomor, s emiatt szellemi fejlődésükben is visszamaradt gyermekeket a városok iskolakaszárnyáiból kiragadva, kivinni a szabad természetbe, a városok közelében levő erdős helyekre s az itt létesített védett, de nyitott levegőtől átjárt épületekben, őket nemcsak a kötelees tanításban részesíteni, hanem egészséges, bőséges táplálkozás segítségével testi állapotukat is feljavítani.

Az erdei iskola hármas célt tűz maga elé: 1. szellemi, 2. lelki és 3. testi fejlődés legalkalmasabb feltételeit megadni azon gyermekek számára, akik veleszületett adottságaik s szociális helyzetük következtében a testi s lelki pusztulás veszedelmének volnának odadobva.

Hazánkban eddigelé ilyen természetű iskola még nem létezett.

Egy szabadlevegős iskola létesítésére irányuló mozgalom megindításának a gondolatával páholyunk már a múlt munkaévben kezdett foglalkozni.

A testvérek önkéntes adományai révén már ebben az évben sikerült egy 25000 leit kitevő alapot gyűjteni. A vár oldalán egy megfelelő helyet találtunk, mely könnyen megközelíthető, és erdős-fenyves terület előtt szabad térség terül el. A terület a város tulajdonát képezi, amelyet az interimár bizottság, Dr. Ursu Ioan bizottsági elnök, tv.: közbenjárására rendelkezésünkre bocsátott.

Hogy a nyilvánosság elé léphessünk, s a profán köröket munkánkba bevonhassuk, megalapítottuk a Gyermekebarátok Egyesületét, mely 1934 máj. 24-én tartotta alakuló gyűlését Ursu I. polgármester elnöklete alatt és amelynek tagjait s ideiglenes vezetőségét páholyunk tagjai képezték. Testvéreink lelkes munkája, a napi sajtó elismerésreméltó támogatása segítségével rövid idő alatt sikerült az egyesület rendes tagjainak a számát 270-re emelni, ami 100 leies évi tagdíj mellett első anyagi bázisa lett erdei iskola=mozgalomnak. Ezenfelül számos nagyobb összegű (1—5000 Lei) adomány, sok természetbeni adomány révén eljutottunk a gondolat realizálásának a fázisához.

Julius elején, W. és S. építész tvv.: tervei s vezetése mellett megkezdődött a szolid, barakkszerű épület megépítése, amely a középben nagy, fedett terraszból, egyik oldaton betonozott alapu konyhából s lakószobából, (szakácsnő számára), másik oldalon tanítónő, s ruha és szertár céljaira egy-egy helyiségből állott. Ezt kiegészítette egy földbe épített, betonozott pince, egy kifűnő vizet szolgáltató Norton-kut, s távolabb egy higiénikus W. C.

Közben növéreink segítségével megindult a konyha és élelmezés üzemének a megszervezése.

Tanító és orvostestvéreink végig járták főként a külvárosok iskoláit, ahol megkezdték alapos körültekintéssel a gyermekek kiválasztását.

Testi gyengeség, vérszegénység, betegségre való hajlam, egyrészt, ezen okok s a nyomor folytán az előmenetelben való visszamaradás másrészt, voltak azon szempontok, melyek alapján a kiválasztás történt. 30 gyermeket szemeltünk ki, mint iskolánk első növendékeit, szem előtt tartva, hogy a különböző (román, magyar, zsidó) nemzetségek lehetőleg egyforma arányban legyenek képviselve.

Julius végén az építkezés és a szervezés munkája be volt fejezve és *augusztus hó elsején* a gyermekek első csoportja benépesítette erdei iskolánk területét.

Az iskola pedagógiai vezetésére egy fiatal, sok pedagógiai érzékkel s a gyermekek iránt nagy szeretetet érző tanítónő, Siclovan Elena k. a. vállalkozott, aki természetesen rendes havi fizetést s ellátást kapott. A felügyeletet kiváló pedagógus testvérünk, E. S. igazgató végezte.

A gyermekek a vári hid városi oldalán gyülekeztek reggelenként 7 órakor, ahol már várta őket a tanítónő. Innen indultak együttesen az iskolához, amelyet 20 perc alatt kényelmesen meg lehetett közelíteni.

Itt első sorban mosakodás, fog- és szájjápolás után reggeli várta őket.

A napi táplálkozás rendje a következő volt: $\frac{1}{2}$ 8 órakor reggeli: 3 deci tej 100 gr. kenyér. 10 óraker friss gyümölcs. $\frac{1}{2}$ 1 órakor ebéd: leves, főzelék, tészta: kétszer hetenként hus. 3 órakor: 2 deci tej. 6 órakor 3 deci tej, kenyér vajjal és mézzel.

A napi élet rendje: $\frac{1}{2}$ 8: reggeli. $\frac{1}{2}$ 9-ig mozgás, játék. $\frac{1}{2}$ 11-ig órarend szerinti tanulás. $\frac{1}{2}$ 1-ig strandolás a Marosban. 1-ig ebéd. 1—3 óráig pihenés. 3—6-ig tanulás, játék, torna. 6 órakor vacsora, hazaindulás.

Az élelmezést a legnagyobb odaadással és fáradságot nem kímélve R. T.-né nővérünk vezette; neki köszönhető, hogy a gyermekek igazán bőséges és minőségileg elsőrangú élelmezésben részesültek. Az ebédkiosztásnál naponta két nővér segédkezett.

A strandolás céljára, a teleptől 6—8 perc járásnyira a Marosban egy sekélyvízű, homokos hely szolgált.

Az ebéd utáni fekvőkúra céljára 25 drb. hencsert szereztünk be.

A gyermekek hangulata s kedélybeli állapota az egész idő alatt a legkitünőbbnek volt mondható. A kis erdőt s az előtte elterülő pázsitos rétet állandóan gyermekkacaj s harsogó jókedv föltöfte be. A tanulás ideje a gyermekek derűs és jókedvű részvételével telt el. Már az első héten a gyermekállomány meghaladta a *negyvenet*, emellett is sok jelentkezőt vissza kellett utasítani.

Zuhogó eső sem tartotta vissza a gyermekeket a sorakozón való megjelenéstől. Általában az időjárás nagyon kedvező volt, — egy néhány esős nap nem zavarta számba vehető módon az iskola életét. A fedett terras egyébként teljes védelmet nyújtott kedvezőtlen idő esetén. — A gyermekek élete teljesen a szabadban zajlott le.

40 napig tartott az első csoport iskola nyaraltatása. *Szeptember hó 8-án* zárult be ez a tulajdonképen első kísérletnek, próbának nevezhető akciónk és sponzán módon egy lélekemelő ünnepséggé, a kis gyermeki szívek megható hála és boldogságának a kinyilatkozásával emelkedett ünnepsége lett a bezárás aktusa. Tor-namutatványok, gyakorlatok, szavatok kerültek bemutatásra a nagy számban meg-

jelent testvérek előtt, s nem volt, aki meghatottság nélkül hagyta volna el a bezáruló telepet.

A sápadt, vézna, beteges gyermekek napbarnítva és meghizva távoztak a kis erdőből, ahol 40 napra elfeledték az otthoni élet sivárságát.

Siclován kisasszony, tanítónő kiemeli részletes és magas nivóju pedagógiai jelentésében az elért eredményeket. Román nyelv, írás-olvasás, számtan, intuíció, kézimunka gyakorlatok voltak a tanrend szerinti foglalkozási tárgyai. Mindegyikben a gyermekek számottevő haladást mutattak és részben kipótolhatták azokat a hiányokat, amelyek az iskolaév folyamán tanulmányaikban mutatkoztak s amelyekben ott elmaradtak. Voltak gyermekek, akik az első, vagy második osztályból kerültek ki s akik olvasni sem tudtak — ezek itt teljesen megtanulták mindezt s különösen kiemelendő a haladás sok gyermeknél a román nyelv elsajátításában. A kiállított fonott és faragott tárgyak, továbbá rajzok a kézügyességben való fejlődést mutatták be, a fogalmazványok között pedig, amelyek tárgyát magának az erdei iskolának az életéből merítették, sok igazán szép munka volt.

Dr. G. L. tv.: orvosi jelentése alapján mindenekelőtt megállapítható, hogy a gyermekek kivétel nélkül jelentős súlygyarapodást értek el. Az átlagban ez meghaladta az 1 kg-ot gyermekenként, de volt 2, sőt 4 kg-os gyarapodás is. A súlymérést hetenként eszközöltük, minden gyermekiől pontos fejlapot vezettünk.

Az első héten a vezető orvos minden gyermeknél tuberkulin próbát végzett, mely a gyermekek 60 százalékánál volt pozitív.

A gyermekek egészségi állapota az egész idő alatt igen kedvező volt, számottevő megbetegedés nem is fordult elő.

Természetesen előtérbe helyeztük az egészséges higiénikus életre való szoktatást.

Étkezések előtti rendszeres mosakodás, továbbá naponkénti fog- és szájalpolás kötelező volt.

Pénztári jelentés: Bevétel: 78.294 Lei. Kiadás: 72.059 Lei. Készpénzmaradvány: 6.235. Lei. Még behajtandó tagdíj: 11.200 Lei.

Az iskola gazdasági és pénzügyi irányítását Sz. P. tv.: végezte — az ő körültekintő és odaadó munkája nagy részben járult hozzá akciónk sikeréhez.

Befejezésül meg kell állapítanunk, hogy ez az első kísérletünk az erdei iskola intézményének a bevezetésére teljes sikerrel járt úgy anyagi, mint erkölcsi tekintetben. Összes testvéreink kivették részüket a munkából, egyrészt igen jelentős anyai hozzájárulásaikkal, másrészt a taggyűjtés és az intézmény népszerűsítése tekintetében. A napi sajtó is a legnagyobb készséggel állott állandóan a rendelkezésünkre a propaganda szempontjából.

Sikerült is a város egész közvéleményét és komoly intézményeket az erdei iskola iránti érdeklődésre bírni.

A fejlődés útja meg van adva. Nem lehet és nem szabad megállanunk, tovább kell fejlesztenünk, s terjesztenünk az erdei iskola gondolatát.

A legközelebbi cél, a jövő évi terv: két turnusban legalább 100 gyermeket ellátni és pedig nemcsak nappali tartózkodásra, hanem éjszakai künmaradásra kell berendezkednünk.

A jövő további útjai magától fognak adódni.

BELFOLDI SZABADKÖMÜVESSEG

November 17—18.-án lesz a munkaközösségi értekezlet.

A Pax közli a Jánosrendi páholyokkal, hogy a bejelentett október 20—21.-re, helyett november 17—18.-ra tette át a munkaközösség napját. Egyúttal közli azt is, hogy az előző időpontra kalapács alá nem került és javaslatképpen a munkaközösség intézőbizottságához el nem juttatott programjait, legkésőbb november 10-ig küldjék be a Pax □-hoz. A gyűlés végleges munkarendjét az intézőbizottság idejében elfogja juttatni az összes páholyokhoz.

A Pax ezuton is jelzi, hogy a hivatalos kiküldötteken kívül a legnagyobb szeretettel látja vendégül a ft.-et és kéri, hogy a munkaközösségre mentől nagyobb számban jelenjenek meg Temesvárral. -én.

Az Unio mult évi munkája.

Az Unio mult évi munkáját inkább erőinek számbavétele, tagjai munkásságának erőpróbája, az ujonnan felvett ftv. sorbaállításja jellemezte. A □ a fontosabb társadalmi, gazdasági kérdések szakavatott ismertetésével, valamint a mult nagy szkv egyéniségeinek felidézésével oly lelki egyensúly fenntartását törekedett létrehozni, mely korunk zürzavaros légkörében értelmi és érzelmi uton szilárdítja a szabadkőműves lelkületet és jellemet. Az elhangzott előadások a következők voltak:

J. A.: *Keresztelő Jánosról*, Dr. J. J. fm. tv.: *Évmegnyitó beszéd*, J. A.: *Az egyház mai feladatai*, Dr. J. J.: *A vallás és szkség viszonyáról*, *Oktatómunka a szabadkőművességről*, *a szimbo'umokról*, *a □-ról*, *a munkákról*, *a munkák céljáról*, Sz. J.: *Irányvonalak*, Dr. J. J. fm. t.: *Oktatómunka a □ alapításról és a három fokról*, Ifj. Sz. M.: *A sport, mint társadalmi mozgatóerő*, 1933 november 22.-i nővérmunkán Dr. J. J. fm. t.: *A szabadkőművesség céljai*

és megvalósításukra alkalmas eszközök, V. J.: *A szk. társadalmi közszellem kialakulásáról*; November 6-án D. I.: *Autarchia*, majd: Dr. L. I.: *Briand és Stresemann*, U. J.: *A szövetkezeti eszme és a szkség*, Dr. G. M.: *Oswald Spengler és a szabadkőművesség*, L. R.: *Tömegpszichológia és tömegpszichózis*, dr. B. O.: *Régi szabadkőművesek*, B. S.: *A magyar állam nemzetiségi viszonyai*, dr. V. P.: *Ugyanaz román szemzőgből nézve*, dr. J. E.: *A magyar szkség multja*, B. E.: *Nyelvhelyesség és nyelvtisztaság*, P. L. h. fm. tv.: *Be számoló a csehszlovákiai szkségről*, D. I.: *A művészi alkotásról*. A munkaprogramhoz tartoztak még a ft fokemelés előtt tartott önvallomásai is. A szó noki beszédek valamint a fm.-i megnyitók mindenkor tartalmaztak az elmúlt évben oktató jeleget.

Karitatív munkálkodásaink közül legfontosabb volt a gyermeknyaraltatási akció, melyet ez évben is P. L. h. fm. tv. vezetett és irányított a □ erkölcsi és anyagi támogatása mellett. A □ jelentékeny összeget áldozott tehetséges szegény tanulók felségélyezésére, elhunyt ft gyermekeinek taníttatására.

Az Unio az elmúlt évben tartott 26 elsőfoku, 2 másodfoku, 3 harmadfoku és 4 felvételi munkát. Külön munkán fogadtuk be A. M. t-t, aki hosszú időn át, mint vendég szerepelt munkáinkon. Felvettünk hét t-t O., K., K.: négy t. Jelenlegi taglétszám 70. A páholy jelentős lépéseket tett az alvó dési, tordai és zilahi □□ felélesztésében és következő évi programjába vette a taglétszámnak új, értékesnek ígérkező láncszemekkel való gyarapítását. *Titkár.*

A Pax mult évi munkája.

Tevékenységeinket — írja a titkári jelentés — a jelen viszonyok kényszerűsége miatt filantrópikus és progressiv

irányu munkáink korlátozása mellett inkább filozófiai életünk elmélyítése jellemzi. Az önmegismerés, oktató előadások révén a szék ideológia fejlesztése, a társadalmi átalakulásokról és uralkodó világnézetekről való felvilágosítás volt főirányelvünk.

A munkaévet 1933 szeptember 25-én nyitottuk meg M. J. t.: „Évadnyitó szózat” című munkájával. A további munkák: Dr. Sz. M.: *Uj ut a régi cél felé* (oktató munka), Dr. P. I.: *Kant öröksége*, Dr. L. S.: *Az ember jogi értékelése*, K. A.: *A pályaválasztási tanácsadó és a psychotechnika a társadalmi progresszió szolgálatában*, L. I.: *A mentor és neofitája*, Dr. K. J.: *Az európai ember világnézeti válsága*, M. I.: *A végtelen a szabadművészetben*, Dr. H. L.: *A kapitalizmus szelleme*, B. L. fm. tv.: *Móra Ferencről*, S. A. vendég t.: *A történelmi materializmus*, K. K.: *A technokrácia ideológiája*, M. I.: *Einstein relativitás elmélete*, Dr. D. V.: *Bergson filozófiája*, L. J.: *A világ bűne*, Dr. Sz. M.: *A népbetegségek ellen*, Dr. G. L. h. fm. t.: *A házasság krízise*, E. K.: *Kain* (Vers), Május 14-én E. K.: *A freudizmus és a pszichoanalízis*, Gy. A.: *Megvalósultnak-e álmaink*, L. J. h. fm. t.: *Mi a munkánk célja?* Julius 23-án B. L. fm. t.: *Székközlő beszéde* újból főmesterré választása alkalmával, melyet lapunk előző számában közöltünk.

Az elmúlt munkaévben tartottunk összesen egy harmadfokú, egy másodfokú, egy avató, tizenhét rendes elsőfokú és egy nővérmunkát. Az elsőfokú munkákon a testvéreknek átlag hatvan százaléka vett részt. Volt tizennégy fiztői értekezlet, három általános és egy mesterértekezlet. Taglétszámunk 1933 év június 30-án volt 105, 1934. június 30-án 108.

A páholy karitatív tevékenységét illetőleg meg kell említeni, hogy a helybeli két napközi otthon egyesületet több ízben támogattuk. Más jótékony célokra segély és kamatmentes kölcsön címén, mintegy 50,000 lejt adtunk ki. Könyvtárunk gya-

rapítására és szék folyóiratokra 13000 lejt fordítottunk. A páholyház építése céljára vásárolt és már kifizetett telken kívül, páholyház alapunk ma kb. 50.000 lejt. A pontos adatokat a szeptember hó végén lezárandó kincstári jelentés fogja megadni. Páholyunk ebben az évben is szoros kapcsolatot tartott fenn a szomszédos Concordia páhollyal, melynek tagjai minden ünnepi alkalommal nagy számban vettek részt munkáinkon E. S.

Az Aurora szept. havi beszámolója.

Szeptember 17-én nyitotta meg új főmesterünk, K. S. tv. a munkát, programot adó megnyitó beszédével, melyben kifejtette, hogy nem a nehéz időkben való visszavonulás a munkánk természete, hanem éppen ilyenkor kell hirdetnünk az emberiség alapvető törvényét, a humánumot. Meg is jelölte munkánk irányát és intencióinak megfelelően a □ már előadókat is jelölt ki egyik brassói magyar román társadalmi egyesület továbbképző körében tartandó előadásokra. Elhatározta a Könyvtáregylet erősebb támogatását és erős propagandát a környező falvak eladói szövetkezete érdekében. Belső munkák előtt rövid oktató munka tartandó a szükség teljes megértése és átérzése céljából. Az első ilyszerű munkát a fitkár tartotta, kifejtve a szimbólumok értelmét, s az azokhoz való merev ragaszkodást ajánlotta, mert ez a szövetség célkitűzésein kívül az egyetlen kapocs a különböző országok széksei közt.

Tudomásul vette a □ az alkotmánytervezet tanulmányozására kiküldött bizottság jelentését, mely nem bírja munkánk megkönnyebbítésnek, hagyományainkkal és a demokráciát hirdető tanításainkkal összeegyeztethetőnek a szövetségtanács megszüntetését. . . . A megnyitó munkának különös ünnepi jelleget adott a volt főmesternek, Dr. Sz. V.-nek tiszteltbeli főmesterré való választása. Dr. Sz. V. 22 év óta □-unk lelkes tagja, ki munka vállalásban és áldozatkészségben mindig elől járt.

Az Unio munkaprogramja.

A kulturbizottság szeptember 18.-án tartott ülésén a következő indítványokat terjesztette a □ elé elfogadásra: 1. Mint-hogy a tagfelvételek és fokemelések a tényleges muokaprogramm folytonosságának rovására történnek, racionalizáltassanak ezek oly módon, hogy a kéihetenként isméllődő munkanapokon kívül, a közbeeső üres szerdákra essenek a tagfelvételek. 2. A mostani szezonban ékeltessenek be rendszeres, oktatómunkák neofita tt-ink számára. Célszerű volna ezeket az előadásokat a másod- és harmadfoku munkák közt tartani. 3. A szakosztályok havonta egyszer tartsanak megbeszéléseket. 4. Az előadások megválasztása két szempont szerint történjék. És pedig a szkség konkrét, időszerű feladatait, valamint a szkség multját és az abból merithető tanulságokat vegyük tárgyalás alá. Az előadók előadásukat vagy annak kivonatát nyujtsák be előzetesen, hogy az eddigiek-nél nehezebb és felelősségteljesebb munka programmszerű lebonyolítása biztosítva legyen.

Az előadások ideiglenes rendje és címe:

1. V. J. t *Bánffi György kormányzó,*
2. Dr. J. E.: *Aranka élete és szk működése.*
3. Dr. B. O.: *Gr. Teleki László élete és szk működése.*
4. Dr. Ct. M.: *Az orvostudomány érdekesebb eredményei.*
5. Dr. V. P. és Dr. B. L.: *A Rockefeller alap kísérletei és kilátásai.*
6. Dr. D. F.: *A szkség gyakorlat-problémái.*
7. B. S.: *Az ifjuság helyzete.*
8. B. E.: *Az ifjuság szellemi irányítása, védelme és védekezése a jelen helyzetben.*
9. A. M.: *Mit tehetnénk gyakorlatilag az ifjuság érdekében?*
10. Sz. J.: *A sajtó szerepe gyakorlati céljaink megvalósításánál.*
11. dr. Sz. I.: *A gyakorlati problémák megvilágítása jogi szempontból.*
12. D. I.: *Ugyanaz gazdasági szempontból.*
13. Dr. R. M.: *Ugyanaz orvosi szempontból.*
14. Dr. K. J.: *Ugyanaz kulturális és művészeti szempontból.*

A □ tudomásul vette az előterjesztést azzal a megjegyzéssel, hogy a munkaterv az év folyamán a közbejövő aktualitások révén szokás szerint kiegészül.

KÜLFÖLDI SZABADKÖMÜVESSÉG

Jugoszlávia Nagypáholyának új vezetősége

A nagypáholy ez évi nagygyűlése eddigi nagymesterét, Weiffert Györgyöt fiszteletbeli nagymesterré választotta meg. Nagymester lett az eddigi hely. nagymester, Milicsevics Dusán, aki már hosszú idő óta képviselte a jugoszláv nagypáholyt minden nemzetközi összejövetelen és az A. M. I. működésében igen jelentékeny részt vett. Érdekesnek tartjuk megemlíteni, hogy az eddigi nagymester a budapesti Demokratia páholyban látta meg több mint 50 évvel ezelőtt a szk. világhosságot.

Francia szabadkőműves folyóiratokból.

A „L'Acacia“ juniusi száma feltűnésteltető cikkben foglalkozik a „francia

szabadkőművesség válságával“. Dr. Camille Savoire a kifünő tanulmány szerzője részletesen kitér mindazokra a külső és belső okokra, amik a mai francia szabadkőművesség válságához vezettek. Külső okok: a szélsőséges pártok szk. ellenes agitációja és a királypárti-katolikus vezető rétegek rágalomhadjárata. Belső okok: az idősebb és fiatalabb szk. nemzedék világnézeti különbözősége, mely sokszor a szövetséget is veszélyezteteti harcias jelszavaival. Az idősebb nemzedék a politikamentességet hirdeti és a szimbolumok értelmezésébe mélyed el. A fiatalabb nemzedék „kigunyolja“ a szimbolumokat és a rituálét. Tradíció-ellenességében odáig megy, hogy a szkség lényegét felreismerve azt egy világnézet, vagy politikai párt szolgálatába szeretné állítani.

De a szkség tekintélyének állandó csökkenése nemcsak az ellenfelek rendszeres „irtóhadjáratának“ következménye, hanem a szövetség passzív magafartásának is, amely rosszul felfogott szerénységből a rágalomokra nem válaszol. Ezért ma a profán világ nagyrésze a támadó iratok nyomán a szövetséget „okkult hatalomnak“ hiszi, amely a fraancia polikiai élet igazi irányítója. Ezzel szemben a szövetségnek meg kell mutatni, hogy nem okkult célok vezetik. hanem „erkölcsi és szellemi erők“.

Említést érdemel M. U. Milick tanulmánya „a számok kultuszáról.“ A 33 fok szimbolikus magyarázatára törő tanulmány alapos történeti felkészültségről tesz tanuságot.

Érdekes Robert Leclerc vallomása is szabadkőműves tapasztalatairól, de talán lepalaposabb Fauré-Frémiot hatalmas tanulmánya az 1934-es Franciaországról, annak belső válságáról és a világpolitikai helyzetről. A kitünő szerző helyzetképe a liberális világfelfogás dicsőítésével zárul, mint ami egyedül képes Franciaországot megtartani és nagyvá tenni.

Documents du Temps présent. La Franc-Maconnerie 32. pages. Avec 175 photographies Paris 1934. Texte par André Lebey.

A sok támadó irat után végre egy olyan védőirat, amelyik nem polemizál, hanem egyszerűen a történeti tényekre mutat rá és az által próbálja megvédeni a szövetséget. A kitünő füzet röviden tárgyalja a francia szabadkőművesség múltját és mindenütt rámutat a szövetség hatalmas kulturális szerepére. A 175 fénykép melléklet a rend múltjának legnevezetesebb eseményeit örökíti meg és többnyire kiadatlan anyagot tartalmaz.

Megjelentetése igazi „szabadkőműves cselekedet“ a „világosság érdekében“ a „sötétség hatalmai“ ellen.

Ausztria.

A bécsi Nagypáholyévi Conventjét megtartotta, ezúttal azonban a „testvérek“ ün-

nepi összejövetelét egy magasrangú rendőrtisztviselő „tisztelte meg“ látogatásával.

Németország.

A titkos rendőrség szabdkőműves mezeumot létesít. Ebből a célból nemcsak a feloszlott páholyok lefoglalt anyagát gyűjtötte egy helyre, hanem felszólítást intézett a volt vezető tagokhoz is, hogy a rendelkezésükre álló anyagot szolgáltatassák be.

„Bulletin de la Grande Loge de France“

Ez év nyarán látott napvilágot új formában a „Grande Loge de France“ hivatalos közlönye, A közel száz oldalas nyári szám gazdag tartalmából kiemeljük Francis Forest tanulmányát a szabadkőművesség és az occultizmus viszonyáról, továbbá azt a tanulmányorozatot, amely a szabadkőművesség múltjával foglalkozva, annak történeti szerepét és jelen állitüdejét próbálja tisztázni. Marcel Cauvel a „Szksség és a protestantizmusról,“ Antonio Coen „Israel és szkség“ Flambeaun „Állítsuk vissza a szkség tekintélyét“, Borisken „II. Katalin és szkség“ címen irtak értékes tanulmányokat.

Albert Lantoiné folytatja szimbolizmus magyarázatát és ezúttal a „kötényről“ irt kitünő cikket.

„Szabadkőműves árvanevelő intézet“

Párisban néhány hónappal ezelőtt a két francia Nagypáholy ünnepélyt rendezett szabadkőműves árvanevelő intézet létesítése érdekében. Az ünnepély a Trocadérobán folyt le és a befolyt összeg jóval meghaladta a várakozást. Ha a gyűjtés további eredménye kielégítő lesz, úgy a tervezett emberbaráti intézmény még a jövő év elején meg fog nyilni.

A szabadkőművesség és a politika.

Illionos állam nagypáholya megtiltotta összes tagjainak, hogy politikai működésük közben, valamint a választási hadjáratok alatt szkségükre akár írásban, akár szóval hivatkozzanak.

Az idő pénz?

Egy amerikai nagypáholy kártalanítja nagymesterét mindazokért az anyagi veszteségekért, melyek őt a nagypáholy szolgálatában elföltött munkája miatt profán kezesében érik. Ezt a kérdést egyébként nagyon sokan vitatják az Egyesült Államokban, ahol a nagymesteri fizetség rendkívüli elfoglaltsággal jár. Ebből az alkalomból egy amerikai szkes lap felemlíti, hogy Angliában ezzel a szokással szemben a nagypáholyok fiztisviselői nemcsak, hogy nem részesülnek idővesztésükért kártalanításban, hanem kötelesek fiztségeikért külön díjat fizetni. Így például a főfelügyelők nyolc, a főkincstáros öt, a ceremóniamester kettő, a vidéki Nagymester fiz guineát fizetnek.

Az angol királyi pár és a szabadkőművesség

Az angol „Szabadkőműves Intézet fiatal lányok számára” 146. évfordulóját ünnepelte május 9.-én. Ezen az ünnepen jelentette be, hogy az eddigi gyűjtés 193.000 fontot eredményezett. Ezenkívül a lancashire-i Nagypáholy beígért 144.000 fontot. Ez eddig a legnagyobb összeg, melyet valaha is egy vidéki angol Nagypáholy adott a szabadkőművességnek. Marschall lord bejelentette, hogy a királynő elfogadta a védnöknői fiztséget. Ez év május 13-án az angol király és királynő látogatást tettek a szabadkőművesek londoni székházában, amelyet tavaly avattak

fel és kereszteltek el Szabadkőműves békepalotának. A király és királyné a gyönyörű épületet — amelyet lapunk következő számában fogunk részletesebben ismertetni, elragadtatással csodálták meg.

Svájci fasiszták szkes elleni munkája

Jonjallaz ezredes, az Action Helvetic egyik gyűlésén bejelentette, hogy a svájci fasisztáknak egyik kimondott célja, amiért a közeljövőben harcolni fognak, a fitkos társulatok és köztük a szabadkőművesség betiltása. De mivel ez csak az alkotmány módosításával érhető el, az Action Helvetic mindent megtesz, hogy ez a módosítás minnél előbb megtörténjék.

A szabadkőművesség és a politika

Illinois állam nagypáholya megtiltotta összes tagjainak, hogy politikai működésük közben valamin a választási hadjáratok alatt szkesvességükre akár írásban akár szóval hivatkozzanak.

Szabadkőműves ösztöndíjak

Grand Lodge of Rhode Island évi jelentéséből olvassuk, hogy egyedül ez a Nagypáholy 150 ítv. egyetemi hallgató fiának adott kétszáz-kétszáz dollár ösztöndíjat tanulmányai folytatására. Ezt követhetnék, ha kisebb arányok között is, a mi páholyaink is.